

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для самостійної роботи здобувачів денної та заочної
форм навчання
спеціальності: 231 Соціальна робота
з освітньої компоненти
«Соціальна робота з різними групами клієнтів»**

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2022**

УДК 37.013.42 (07)

М54

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Житомирського державного університету імені Івана
Франка від 25 березня 2022 р., протокол № 4

Рецензенти:

Ірина Білецька – доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та практики іноземних мов Уманського
державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Ірина Круковська – кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувача кафедрою природничих та соціально-гуманітарних
дисциплін Житомирського медичного інституту ЖОР;

Наталія Сейко – доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальних технологій Житомирського
державного університету імені Івана Франка.

М54 Методичні рекомендації

для самостійної роботи здобувачів [денної та заочної форм
навчання спеціальності 231 «Соціальна робота»] // укладачі:
С. М. Ситняківська, О. В. Ілліна, Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.
Франка, 2022. 57 с.

У цьому навчально-методичному виданні представлені
методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів
денної та заочної форм навчання із освітньої компоненти
«Соціальна робота з різними групами клієнтів».

Методичні рекомендації написані на допомогу
здобувачам спеціальності 231 «Соціальна робота»;
адресовані також викладачам, які викладають дисципліни,
пов'язані з теорією і технологією соціальної роботи.

УДК 37.013.42 (07)

© О. Ілліна, 2022

© С. Ситняківська, 2022

© ЖДУ імені Івана Франка, 2022

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Загальні положення.....	5
Навчально-тематичний план освітньої компоненти . .	5
Зміст практичних занять і самостійних завдань	9
Модуль 1. Теоретичні основи роботи з різними соціальними групами.....	9
Модуль 2. Сім'я як об'єкт соціальної роботи	19
Питання і завдання для підсумкового контролю з курсу	27
теоретична частина	27
практична частина	29
тестові завдання	31
Міні-тренінги.....	44
Рекомендована література	54

ПЕРЕДМОВА

«Соціальна робота з різними групами клієнтів» – освітня компонента, що забезпечує фундаментальну підготовку фахівця в галузі соціальної роботи. Предметом курсу є процес організації соціальної роботи з різними групами клієнтів

Організація соціальної роботи з різними групами клієнтів має відверто суспільний характер та людський вимір, її сутність і структура, а також механізм підготовки, прийняття та впровадження відповідних організаторських рішень щодо соціальної допомоги та соціального захисту певних соціальних груп у суспільстві, перетворюється у важливу й необхідну сферу соціальної діяльності держави в галузі формування громадянського суспільства в Україні та правової демократичної соціальної держави.

У цьому навчально-методичному виданні представлені методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів денної та заочної форм навчання із освітньої компоненти «Соціальна робота з різними групами клієнтів».

Методичні рекомендації написані на допомогу здобувачам спеціальності 231 «Соціальна робота»; адресовані також викладачам, які викладають дисципліни, пов'язані з теорією і технологією соціальної роботи.

Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів денної та заочної форм навчання з освітньої компоненти «Соціальна робота з різними групами клієнтів».

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Мета вивчення освітньої компоненти:

формування у майбутніх спеціалістів системи знань та набуття навичок соціальної роботи з різними соціальними групами.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

формування у здобувачів цілісного уявлення про методи і форми організаторської діяльності з різними соціальними групами;

сприяння виробленню у здобувачів під час проведення практичних занять навчальних і професійних навичок організаторської діяльності за допомогою вправ, соціально-педагогічних задач, соціально-педагогічних ситуацій, дилем тощо;

формування у майбутніх професіоналів емоційно позитивного ставлення до подальшої професійної діяльності.

Програма навчальної дисципліни складається з 2 модулів:

1. Теоретичні основи роботи з різними соціальними групами.
2. Сім'я як об'єкт соціальної роботи.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Модуль I. Теоретичні основи роботи з різними соціальними групами

Тема 1. Соціальна група як об'єкт соціальної роботи.

Тема 2. Види соціальних груп та цілі їх діяльності.

Тема 3. Взаємовідносини у групах.

Магістратура

Тема 4. Діагностика взаємовідносин в різних соціальних групах.

Тема 5. Групова робота як метод соціальної роботи.

Тема 6. Організаторська діяльність в групі та технологія застосування методу групової роботи.

Тема 7. Приклади діяльності соціальних служб з різними групами клієнтів.

Модуль II. Сім'я як об'єкт соціальної роботи

Тема 8. Соціальна робота з неповними сім'ями.

Тема 9. Соціальна робота з прийомними сім'ями та особами що зазнали насильства в сім'ї.

Тема 10. Підтримка сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Тема 11. Соціальна робота з людьми похилого віку та особами з обмеженими функціональними можливостями.

Тема 12. Соціальна робота з бездомними людьми та дітьми, які залишилися без батьківського піклування.

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ПО ТЕМАХ І ВИДАХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Назви тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Всього	У тому числі			Всього	У тому числі		
		Лекції	Практичні/Семинарські заняття	Самостійна робота		Лекції	Практичні/Семинарські заняття	Самостійна робота
Модуль I. Теоретичні основи роботи з різними соціальними групами								
Тема 1. Соціальна група як об'єкт	12	2	2	8	12	2	-	10

Магістратура

соціальної роботи								
Тема 2. Види соціальних груп та цілі їх діяльності	14	2	2	10	10	-	-	10
Тема 3. Взаємовідносини у групах	16	2	4	10	12	-	2	10
Тема 4. Діагностика взаємовідносин в різних соціальних групах	16	2	4	10	10	-	-	10
Тема 5. Групова робота як метод соціальної роботи	10	2	2	6	12	2	-	10
Тема 6. Організаторська діяльність в групі та технологія застосування методу групової роботи	10	2	2	6	12	-	2	10
Тема 7. Приклади діяльності соціальних служб з різними групами клієнтів.	10	2	2	6	10	-	-	10
Разом за модулем 1	88	14	18	56	78	4	4	70
Модуль II. Сім'я як об'єкт соціальної роботи								
Тема 8. Соціальна робота з неповними сім'ями	10	2	2	6	10	-	-	10
Тема 9. Соціальна робота з прийомними сім'ями та особами що зазнали насильства в сім'ї	10	2	2	6	12	-	2	10
Тема 10. Підтримка сімей, які опинилися у	12	2	2	8	10	-	-	10

Магістратура

складних життєвих обставинах								
Тема 11. Соціальна робота з людьми похилого віку та особами з обмеженими функціональними можливостями	16	2	4	10	22	2	-	20
Тема 12. Соціальна робота з бездомними людьми та дітьми, які залишилися без батьківського піклування	14	2	2	10	18	-	2	16
Разом за модулем 2	62	10	12	40	72	2	4	66
Усього годин	150	24	30	96	150	6	8	136

**ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І ЗАВДАНЬ ДО
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

**Модуль 1. Теоретичні основи роботи з різними
соціальними групами
Практичне заняття 1**

ТЕМА: Характеристика соціальної групи як об'єкта соціальної роботи.

Мета: Закріпити знання студентів основних теоретичних положень теми.

Професійна спрямованість: Знання основних характеристик групи сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної роботи з групою

План

Теоретичні запитання:

1. Теорія груп в соціології та педагогіці.
2. Поняття соціальної групи.
3. Характерні ознаки соціальної групи.
4. Соціальні групи в соціальній структурі суспільства.

Практикум: ділова гра «Зустріч за круглим столом», дискусія за підсумками гри на тему «Керівник, якого чекають».

Основні поняття теми: соціальна група, велика, мала соціальна група, формальна, неформальна соціальна група.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати теоретичні питання теми.
2. Записати визначення основних понять.
3. Підготувати реферат:
 1. Роль самовиховання у формуванні особистості видатних лідерів.
 2. Наукові підходи до управління.
 3. Основні управлінські культури.

Рекомендована література:

Магістратура

1. Вступ до спеціальності “Соціальна робота” : конспект лекцій / укладач: В. П. Павленко. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 84 с.
2. Міщик Л. І. Теорія та практика професійної підготовки соціального педагога : [монографія] / Л.І.Міщик. – Глухів : РВВ ГНПУ ім. О.М.Довженка. – 2011.
3. Понятійно-термінологічний білінгвальний словник: соціальна сфера (Terminology Bilingual Dictionary) / автори-укладачі: І. В. Літяга, С. М. Ситняківська; за заг. ред. проф. Н. А. Сейко. – Вид. 3-ге, перероб. і доп. - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – 224 с.

Контрольні запитання:

1. В чому полягає суспільна значущість організації роботи з різними соціальними групами?
2. В чому полягають переваги групової роботи?
3. Які особливості групової життєдіяльності?

Практичне заняття 2

ТЕМА: Характеристика видів соціальних груп та цілей їх діяльності.

Мета: Закріпити знання студентів основних теоретичних положень теми.

Професійна спрямованість: Знання видів соціальних груп сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної роботи з різними групами

Основні поняття теми: соціальна група, велика, мала соціальна група, формальна, неформальна соціальна група.

План

Теоретичні запитання:

1. Реальні та номінальні соціальні групи.
2. Замкнуті, обмежені та відкриті соціальні групи.

Магістратура

3. Первинна та вторинна соціальна група
4. Велика та мала соціальна група
5. Формальні та неформальні соціальні групи
6. Референтна група.

Практикум: Проведення вправ на формування вмінь колективної роботи та управління групою, діагностувати соціально-психологічні явища в малих і великих соціальних групах.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати теоретичні питання теми.
2. Записати визначення основних понять.
3. Підготувати реферат:

Соціально-психологічні явища в малих та великих групах.

Рекомендована література:

1. Соціальна робота [Текст] : підручник : для студ. вищ. навч. закл. / В. А. Поліщук, О. П. Бартош-Пічкара, Н. М. Горішна та ін. ; за ред. Н.Г. Ничкало. Тернопіль : Збруч, 2010. 330 с.
2. Ситняківська С. М., Сейко Н. А. Актуальні проблеми соціальної педагогіки (Topical Issues of Social Pedagogics) : навчально-методичний посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп.[під грифом МОН України] / С. М. Ситняківська, Н. А. Сейко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 167 с.

Контрольні запитання:

1. Чому необхідно діагностувати соціально-психологічні явища в малих і великих соціальних групах?
2. Що спільного і відмінного в формальних і неформальних групах?
3. В чому полягає сутність соціальної організації?

Практичне заняття 3-4

ТЕМА: Аналіз взаємовідносин у групах.

Мета: Закріпити знання студентів основних теоретичних положень теми.

Професійна спрямованість: Знання взаємовідносин у групі, вміння їх діагностувати сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної роботи з різними групами

Основні поняття теми: соціальна група, лідерство, керівник, міжособистісні відносини.

План

Теоретичні запитання:

1. Групова динаміка взаємовідносин в групі.
2. Лідерство в неформальних групах. Якості керівника – ватажка.
3. Роль керівника в становленні міжособистісних відносин в колективі

Практикум:

Ознайомлення з прикладними аспектами врахування соціальних відносин в практичній діяльності. (Семиченко В.А. Психология социальных отношений. – К.: Магістр-S, 1999. – С. 142 – 165. М. Чабанна. Атомізація суспільна // Політична енциклопедія / редкол.: [Ю. Левенець](#) (голова), [Ю. Шаповал](#) (заст. голови). — К. : [Парламентське видавництво](#), 2011. — С. 44.)

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати теоретичні питання теми.
2. Записати визначення основних понять.
3. Підібрати вправи на формування вмінь колективної роботи та подолання опору неформальних груп
4. Підготувати реферат:
Неформальні групи.
Формальні та неформальні групи: порівняльний аналіз.

Рекомендована література:

1. Тюптя Л.Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика. К.: Знання, 2012. 574 с.
2. Lisa E. Cox, Carolyn J. Tice, et al., (2018). Introduction to Social Work: An Advocacy-Based Profession (Social Work in the New Century) 2nd Edition. Publisher : SAGE Publications, Inc.

Контрольні запитання:

1. Групова динаміка та рівні проблем управління.
2. Стадії розвитку групи та управління групою динамікою.
3. Характеристики членів групи як фактор ефективності.

Практичне заняття 5-6

ТЕМА: Практичний аналіз особливостей діагностики взаємовідносин в різних соціальних групах.

Мета: Закріпити знання студентів основних теоретичних положень теми.

Професійна спрямованість: Знання взаємовідносин у групі, вміння їх діагностувати сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної роботи з різними групами

Основні поняття теми: соціальна група, лідерство, керівник, міжособистісні відносини.

План

Теоретичні запитання:

1. Соціометрія.
2. Методика проведення соціометрії.
3. Дослідження взаємовідносин у групі за допомогою проєктивних методів діагностики.

Практикум

Магістратура

Ознайомлення з методиками спрямованими на діагностику взаємовідносин в соціальній групі.

Вироблення умінь діагностики взаємовідносин у різних соціальних групах.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати теоретичні питання теми.
2. Записати визначення основних понять.
3. Підібрати методику, спрямовану на діагностику взаємовідносин в соціальній групі. Провести її в довільній групі. Обробити результати дослідження.
4. Підібрати проєктивну методику спрямовану на діагностику взаємовідносин в соціальній групі. Провести її в довільній групі. Обробити результати дослідження.
5. Провести соціометрію. Обробити результати дослідження.

Рекомендована література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 134 с.
2. Безпальча Р. Шляхи мирного розв'язання конфліктів у школі. - Тернопіль, 2001.
3. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. - К.: Знання, 2008. - 343с.
4. Вайнола Р. Х. Методика викладання дисциплін соціально-педагогічного циклу : навчальний посібник / Р. Х. Вайнола. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 140 с.
5. Введення в соціальну роботу: Навч.посіб. / Т. В. Семигіна, І. М. Грига та ін. - К.: Фенікс, 2001.

Контрольні запитання:

1. Що таке групова динаміка?
2. Хто досліджував лідерство в неформальних групах?
3. Що таке соціометрія?

4. Як дослідити лідерство в неформальних групах?
5. Як дослідити робочу атмосферу в соціальній групі?

Практичне заняття 7

ТЕМА: Характеристика групової роботи як методу соціальної роботи.

Мета: Закріпити знання студентів основних теоретичних положень теми.

Професійна спрямованість: Розуміння сутності групової роботи як методу соціальної роботи, знання умінь, необхідних для успішної організації групової роботи сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної роботи з різними групами клієнтів.

Основні поняття теми: соціальна група, групова робота, організація, організаторська діяльність

План практичного заняття

Теоретичні запитання:

1. Поняття групової роботи як методу соціальної роботи.
2. Історія розвитку групової соціальної роботи.
3. Різновиди сучасної соціальної групової роботи.

Практикум: Проведення вправ на формування умінь враховувати в процесі управління соціально-педагогічною взаємодією типи реакцій людини під час взаємодії з оточенням.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати теоретичні питання теми.
2. Записати визначення основних понять.
3. Підібрати і підготуватись до проведення в групі вправ на формування умінь враховувати в процесі управління педагогічною взаємодією типи реакцій людини під час взаємодії з оточенням.

Рекомендована література:

1. Ситняківська С. М., Сейко Н. А. Актуальні проблеми соціальної педагогіки (Topical Issues of Social Pedagogics) : навчально-методичний посібник. – Вид. 2-ге, перероб. і доп.[під грифом МОН України] / С. М. Ситняківська, Н. А. Сейко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 167 с.
2. Тюптя Л.Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика. - К.: Знання, 2012. - 574 с.

Контрольні запитання:

1. Що означає суб'єкт-суб'єктний принцип педагогічної взаємодії?
2. Назвіть і проаналізуйте особливості побудови спілкування на засадах діалогічної взаємодії.

Практичне заняття 8

ТЕМА: Аналіз організаторської діяльності в групі та технологія застосування методу групової роботи

Мета: Закріпити знання студентів основних теоретичних положень теми.

Професійна спрямованість: Розуміння сутності групової роботи як методу соціальної роботи, знання умінь, необхідних для успішної організації групової роботи, технології застосування методу групової роботи сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної роботи з різними групами клієнтів.

Основні поняття теми: соціальна група, групова робота, організація, організаторська діяльність, соціальна робота з групою, групова соціальна робота.

План практичного заняття

Теоретичні запитання:

Магістратура

1. Послідовність організаційних дій при роботі з групою.
2. Стадії розвитку групи в процесі організаторської діяльності.
3. Стили організаторської діяльності. Вимоги до особистості організатора.
4. Стадії та цілі терапевтичного процесу в груповій соціальній роботі.
5. Основні моделі соціальної роботи з групою.
6. Основні види та форми соціальної роботи з групою

Практикум: Проведення вправ на формування організаторських умінь та вироблення демократичного стилю спілкування. Вироблення умінь встановлення контакту та нереклексивного слухання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати теоретичні питання теми.
2. Записати визначення основних понять.
3. Підготувати реферат:
Основні моделі соціальної роботи з групою.
Основні види та форми соціальної роботи з групою

Рекомендована література:

1. Соціальна робота [Текст] : підручник : для студ. вищ. навч. закл. / В. А. Поліщук, О. П. Бартош-Пічкара, Н. М. Горішна та ін. ; за ред. Н.Г. Ничкало. – Тернопіль : Збруч, 2010. – 330 с.
2. Тюптя Л.Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика. - К.: Знання, 2012. - 574 с.

Контрольні запитання:

1. Що являє собою процес спілкування?
2. Що можна віднести до основних візуальних засобів спілкування?

3. Чому виникають проблеми міжособистісного сприйняття в управлінському спілкуванні?
4. В чому полягають особливості управлінського спілкування?
5. В чому полягає сутність організаторської діяльності?
6. Які стилі організаторської діяльності існують?

Практичне заняття 9

ТЕМА: Характеристика особливостей діяльності соціальних служб з різними групами клієнтів.

Мета: Закріпити знання студентів основних теоретичних положень теми.

Професійна спрямованість: Знання діяльності СССДМ з різними групами клієнтів сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної роботи з групою

План

Теоретичні запитання:

1. Діяльність соціальних служб з людьми похилого віку.
2. Робота СССДМ з дітьми, які залишилися без батьківського піклування.
3. Організаційна діяльність фахівців СССДМ щодо надання допомоги дітям з обмеженими функціональними можливостями.
4. Робота СССДМ з людьми із залежністю від психоактивних речовин, бездомними людьми.
5. Діяльність СССДМ з людьми, які зазнали насильства в сім'ї.

Практикум: ділова гра «Зустріч за круглим столом», дискусія за підсумками гри на тему «Проблеми в роботі СССДМ з різними групами клієнтів. Можливі шляхи їх подолання».

Магістратура

Основні поняття теми: соціальна служба, соціальна робота, групова соціальна робота, СССДМ.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати теоретичні питання теми.
2. Записати визначення основних понять.
3. Підготувати реферат:

Роль СССДМ у вирішенні соціальних проблем в Україні.

Рекомендована література:

1. Введення в соціальну роботу: Навч. посіб. / Т. В. Семигіна, І. М. Грига та ін. - К.: Фенікс, 2001.
2. Вступ до соціальної роботи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. — К.: [Академвидав](#), 2005. — с. 300.
3. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навч. посіб. - К.: Видав. Дім “Слово”, 2008. - 240с.
4. Соціальна робота: В 3 ч.— К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2004.— Ч. 1: Основи соціальної роботи / Н. Б. Бондаренко, І. М. Грига, Н. В. Кабаченко та ін.; За ред. Т. Семигіної та І. Григи.— 2004.

Контрольні запитання:

Як розшифровується СССДМ?

Яка роль СССДМ у вирішенні соціальних проблем в Україні.

Модуль 2. «Сім'я як об'єкт соціальної роботи».

Практичне заняття 10

ТЕМА: Соціальна робота з неповними сім'ями.

Мета: Закріпити знання студентів основних теоретичних положень теми.

Магістратура

Професійна спрямованість: Знання особливостей соціальної роботи з неповними сім'ями сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної роботи з даною соціальною групою

План

Теоретичні запитання:

1. Неповна сім'я, особливості і проблеми.
2. Теоретичні засади та принципи роботи з неповними сім'ями. Методи і методики роботи.
3. Організація надання допомоги з неповним сім'ям.

Практикум: Виконання творчих завдань спрямованих на вироблення умінь застосування методів групової роботи.

Основні поняття теми: сім'я, неповна сім'я, надання допомоги, соціальна підтримка, соціальна допомога, консультування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати теоретичні питання теми.
2. Записати визначення основних понять.
3. Підготувати і презентувати творче завдання:

Розробіть правила (7-8 правил) поведінки соціального педагога/працівника, що організовує роботу з дітьми з неповних сімей.

Складіть перелік можливих проблем (7-8 проблем), що можуть виникнути в процесі організації роботи з різними соціальними групами.

Рекомендована література:

1. Richard J. Estes, (2015). International Social Work Education (textbook). University of Pennsylvania, School of Social Policy and Practice. Philadelphia.
2. Введення в соціальну роботу: Навч. посіб. / Т. В. Семигіна, І. М. Грига та ін. - К.: Фенікс, 2001.

Практичне заняття 11

ТЕМА: Соціальна робота з прийомними сім'ями та особами що зазнали насильства в сім'ї.

Мета: Закріпити знання студентів основних теоретичних положень теми.

Професійна спрямованість: Знання основних методів і методик соціальної роботи з прийомними сім'ями та особами що зазнали насильства в сім'ї сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної роботи з групою

План

Теоретичні запитання:

1. Приймна сім'я, особливості і проблеми.
2. Теоретичні засади та принципи роботи з прийомними сім'ями. Методи і методики роботи.
3. Організація надання допомоги прийомним сім'ям. Насильство в сім'ї як соціальна проблема.
4. Теоретичні засади та принципи роботи з особами, що зазнали насильства в сім'ї. Методи і методики роботи.
5. Організація надання допомоги особам, що зазнали насильства в сім'ї

Практикум: Виконання творчих завдань спрямованих на вироблення умінь застосування методів групової роботи.

Основні поняття теми: сім'я, прийомна сім'я, насильство.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати теоретичні питання теми.
2. Записати визначення основних понять.
3. Підготувати і презентувати творче завдання:

Проаналізувати нормативно-правові акти, що забезпечують захист дитини від жорстокого поведіння в сім'ї.

Магістратура

Наведіть приклад ситуації, що характеризує наявність факту насильства в сім'ї. Розробіть план дій соціального педагога в такий ситуації.

Розробіть правила (7-8 правил) поведінки соціального педагога, що організовує роботу з дитиною що зазнала насильства в сім'ї

Рекомендована література:

1. Вайнола Р. Х. Методика викладання дисциплін соціально-педагогічного циклу : навчальний посібник / Р. Х. Вайнола. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 140 с.
2. Введення в соціальну роботу: Навч.посіб. / Т. В. Семигіна, І. М. Грига та ін. - К.: Фенікс, 2001.
3. Вступ до соціальної роботи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. — К.: [Академвидав](#), 2005. — с. 300.
4. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навч. посіб. - К.:Видав. Дім “Слово”, 2008. - 240с.
5. Соціальна робота: В 3 ч.— К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2004.— Ч. 1: Основи соціальної роботи / Н. Б. Бондаренко, І. М. Грига, Н. В. Кабаченко та ін.; За ред. Т. Семигіної та І. Григи.— 2004.
6. Соціальна робота в Україні: перші кроки / За ред. В. І. Полтавця. — К.: КМ Академія, 2000.
7. Семигіна Т. Брижовата О. Міжнародне визначення соціальної роботи// Соціальна політика і соціальна робота. -2002.- № 3, 4. - С.144-145.

Практичне заняття 12

ТЕМА: Підтримка сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Магістратура

Мета: Закріпити знання студентів основних теоретичних положень теми.

Професійна спрямованість: Знання законодавчих основ та технології організації підтримки сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної роботи з групою

План

Теоретичні запитання:

1. Складні життєві обставини.
2. Законодавчі основи підтримки сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах.
3. Організація надання допомоги особам сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Практикум: Виконання творчих завдань спрямованих на вироблення умінь застосування методів групової роботи.

Основні поняття теми: складні життєві обставини, сім'я, яка опинилась у складних життєвих обставинах, соціальна підтримка.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати теоретичні питання теми.
2. Записати визначення основних понять.
3. Підготувати і презентувати творче завдання:

Опишіть основні етапи організації підтримки сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах (обставини й учасники за Вашим вибором)

Викладіть основні тези виступу перед групою батьків з метою організації благодійної акції, спрямованої на підтримку сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах (конкретні обставини за вибором студента)

Рекомендована література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 134 с.

Магістратура

2. Безпальча Р. Шляхи мирного розв'язання конфліктів у школі. - Тернопіль, 2001.
3. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. - К.: Знання, 2008. - 343с.
4. Вайнола Р. Х. Методика викладання дисциплін соціально-педагогічного циклу : навчальний посібник / Р. Х. Вайнола. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 140 с.

Практичне заняття 13-14

ТЕМА: Соціальна робота з людьми похилого віку та особами з обмеженими функціональними можливостями.

Мета: Закріпити знання студентів основних теоретичних положень теми.

Професійна спрямованість: Знання основ соціальної роботи з людьми похилого віку та особами з обмеженими функціональними можливостями сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної роботи з групою

План

Теоретичні запитання:

1. Старість і старіння як соціальні феномени.
2. Теоретичні засади та принципи роботи з людьми похилого віку. Методи і методики роботи.
3. Організація надання допомоги людям похилого віку.
4. Обмеження функціональних можливостей як соціальна проблема.
5. Теоретичні засади та принципи роботи з особами з обмеженими функціональними можливостями. Методи і методики роботи.
6. Організація надання допомоги особам з обмеженими функціональними можливостями.

Магістратура

Практикум: Виконання творчих завдань спрямованих на вироблення умінь застосування методів групової роботи.

Основні поняття теми: людина похилого віку, особа з обмеженими функціональними можливостями, інвалідність, особа з інвалідністю.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати теоретичні питання теми.
2. Записати визначення основних понять.
3. Підготувати і презентувати творче завдання:

Опишіть основні етапи організації конкретної колективної творчої справи спрямованої на допомогу особам похилого віку (справа й учасники за Вашим вибором).

Викладіть основні тези виступу перед групою старшокласників з метою організації благодійної акції, спрямованої на допомогу дітям з інвалідністю.

Рекомендована література:

1. Вступ до спеціальності “Соціальна робота” : конспект лекцій / укладач: В. П. Павленко. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 84 с.
2. Міщик Л. І. Теорія та практика професійної підготовки соціального педагога : [монографія] / Л.І.Міщик. – Глухів : РВВ ГНПУ ім. О.М.Довженка. – 2011.
3. Понятійно-термінологічний білінгвальний словник: соціальна сфера (Terminology Bilingual Dictionary) / автори-укладачі: І. В. Літяга, С. М. Ситняківська; за заг. ред. проф. Н. А. Сейко. – Вид. 3-ге, перероб. і доп. - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – 224 с.

Практичне заняття 15

ТЕМА: Соціальна робота з бездомними людьми та дітьми, які залишилися без батьківського піклування.

Магістратура

Мета: Закріпити знання студентів основних теоретичних положень теми.

Професійна спрямованість: Знання основ соціальної роботи з бездомними людьми та дітьми, які залишилися без батьківського піклування сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної роботи з групою

План

Теоретичні запитання:

1. Бездомність як соціальне явище.
2. Теоретичні засади та принципи роботи з бездомними людьми. Методи і методики роботи.
3. Організація надання допомоги бездомним людям.
4. Сирітство і бездоглядність як соціальні явища.
5. Теоретичні засади та принципи роботи з дітьми, які залишилися без батьківського піклування. Методи і методики роботи.
6. Організація надання допомоги дітям, які залишилися без батьківського піклування.

Практикум: Виконання творчих завдань спрямованих на вироблення умінь застосування методів групової роботи.

Основні поняття теми: сирітство, бездоглядність, бездомність, дитина, яка залишилась без батьківського піклування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати теоретичні питання теми.
2. Записати визначення основних понять.
3. Підготувати і презентувати творче завдання:
Складіть перелік можливих проблем (7-8 проблем), що можуть виникнути в процесі організації роботи з бездомними.
Викладіть основні тези виступу перед групою старшокласників з метою організації благодійної акції,

Магістратура

спрямованої на допомогу дітям, які залишилися без батьківського піклування.

Рекомендована література:

1. Вступ до спеціальності “Соціальна робота” : конспект лекцій / укладач: В. П. Павленко. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 84 с.
2. Міщик Л. І. Теорія та практика професійної підготовки соціального педагога : [монографія] / Л.І.Міщик. – Глухів : РВВ ГНПУ ім. О.М.Довженка. – 2011.
3. Введення в соціальну роботу: Навч.посіб. / Т. В. Семигіна, І. М. Грига та ін. - К.: Фенікс, 2001.

ПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З КУРСУ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА З РІЗНИМИ ГРУПАМИ КЛІЄНТІВ» (теоретична частина)

1. Теорія груп в соціології та педагогіці.
2. Поняття соціальної групи.
3. Характерні ознаки соціальної групи.
4. Соціальні групи в соціальній структурі суспільства.
5. Реальні та номінальні соціальні групи.
6. Замкнуті, обмежені та відкриті соціальні групи.
7. Первинна та вторинна соціальна група
8. Велика та мала соціальна група
9. Формальні та неформальні соціальні групи
10. Референтна група.
11. Групова динаміка взаємовідносин в групі.
12. Лідерство в неформальних групах. Якості керівника – ватажка.
13. Роль керівника в становленні міжособистісних відносин в колективі
14. Соціометрія. Методика її проведення.

Магістратура

15. Проективні методики, їх застосування у діагностиці взаємовідносин в різних соціальних групах.
16. Поняття «керівник». Професіоналізм та компетентність керівника.
17. Основні теорії лідерства.
18. Підходи до визначення професійно важливих та особистісних рис керівника.
19. Характеристика учасників комунікативної діяльності та позиційна участь співрозмовників під час мовленнєвої взаємодії.
20. Типи реакцій людини під час взаємодії з оточенням.
21. Поняття «організація» і «організаторська діяльність».
22. Послідовність організаційних дій.
23. Стадії розвитку групи в процесі організаторської діяльності.
- 24.** Стилi організаторської діяльності. Вимоги до особистості організатора.
25. Соціальна робота з групою як метод соціальної роботи.
26. Стадії та цілі терапевтичного процесу в груповій соціальній роботі.
27. Основні моделі соціальної роботи з групою.
- 28.** Основні види соціальної роботи з групою.
29. Діти групи ризику. Причини потрапляння дітей до групи ризику.
30. Діти з обмеженими функціональними можливостями. Урахування особливостей даної категорії дітей у педагогічній взаємодії.
31. Особливості організації педагогічної взаємодії з обдарованими дітьми.
32. Особливості педагогічної взаємодії з прийомними сім'ями та батьками-вихователями й вихованцями дитячих будинків сімейного типу.
33. Неблагополучні сім'ї. Захист прав дитини в сім'ї.

Магістратура

34. Координація спільної діяльності державних органів у роботі з сім'ями.
35. Конфлікт у педагогічній взаємодії.
36. Стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях.
(практична частина)
1. Проаналізувати нормативно-правові акти, що забезпечують захист дитини від жорстокого поводження в сім'ї.
2. Опишіть групову динаміку вашої студентської групи за наступним планом: цілі групи, норми групи, структура групи і проблема лідерства (створення підгруп, відносини індивіда з групою), згуртованість, фази розвитку груп.
3. Наведіть приклад конфліктної ситуації, що характеризує наявність конфлікту «лідерство дівчат». Розробіть план його розв'язання.
4. Наведіть приклад ситуації, що характеризує наявність конфлікту «діти вчителів». Розробіть план його розв'язання.
5. Розробіть правила (7-8 правил) поведінки соціального педагога, що організовує роботу з групою, в конфліктній ситуації.
6. Складіть перелік можливих проблем (7-8 проблем), що можуть виникнути в процесі організації роботи з різними соціальними групами.
7. Опишіть основні етапи організації конкретної колективної творчої справи (справа й учасники за Вашим вибором).
8. Складіть перелік якостей особистості соціального педагога, необхідних для здійснення організаторської діяльності.
9. Розробіть перелік питань для проведення соціометрії з групою молодших школярів.

Магістратура

10. Розробіть перелік питань для соціометрії з групою підлітків
11. Розробіть перелік питань для соціометрії з студентською групою.
12. Складіть анкети (10-11 питань) на визначення соціально-психологічного клімату педагогічного колективу.
13. Наведіть приклад ситуативного лідерства.
14. До соціального педагога звернувся Ігор Петрович, молодий вчитель історії, якого нещодавно призначили класним керівником 8-го класу, із проханням допомогти налагодити стосунки із учнями класу. Опишіть процес консультування Ігоря Петровича за такої ситуації.
15. Викладіть основні тези виступу перед групою старшокласників з метою організації благодійної акції, спрямованої на допомогу дітям, позбавленим батьківського піклування.

(тестові завдання)

1. Будь-яке об'єднання людей, незалежно від того, якого характеру зв'язки виявляються між його членами – це:
 - а) громада;
 - б) група;
 - в) партія;
 - г) колектив.

2. Об'єднання, що характеризується високою згуртованістю, єдністю ціннісно-нормативної орієнтації, глибокою ідентифікацією і відповідальністю за результати сумісної групової діяльності визначається поняттям:
 - а) колектив;
 - б) група;
 - в) мала група;

г) взаємозв'язок.

3. Провідну роль у системі взаємин, що визначають стан психологічного клімату у трудовому колективі, відіграють:

- а) «паралельні відносини»;
- б) «відносини по вертикалі»;
- в) «відносини по горизонталі»;
- г) «гарні відносини».

4. Є сукупністю тих динамічних процесів, які одночасно відбуваються в групі в якусь одиницю часу і які знаменують рух групи, тобто її розвиток:

- а) груповий процес;
- б) групова динаміка;
- в) груповий взаємозв'язок;
- г) взаємне визнання.

5. Група, яка досягла цієї стадії, прекрасно організувалася, її члени роблять внесок у виконання поставлених завдань в міру своїх здібностей – це:

- а) мотивація;
- б) взаємне визнання;
- в) контроль;
- г) прийняття остаточного рішення.

6. Члени групи відчують недовіру та відчуження; відбувається активний пошук місії та основних завдань групи – це:

- а) взаємне визнання;
- б) мотивація;
- в) контроль;
- г) прийняття остаточного рішення.

Магістратура

7. Група досягає зрілості і проблеми всіх її членів відомі, учасники групи розуміють, що ліпше взаємодіяти, ніж конфліктувати, робиться наголос на солідарності групи – це:

- а) контроль;
- б) взаємне визнання;
- в) прийняття остаточного рішення;
- г) мотивація.

8. Відкрите спілкування стає нормою поведінки, докладаються зусилля для вирішення проблем і вироблення рішення, працівники підтримують думки один одного – це:

- а) взаємне визнання;
- б) прийняття остаточного рішення;
- в) мотивація;
- г) контроль.

9. Така група відкрита і всередину, і назовні; співробітництво і комунікації здійснюються гнучко та цілеспрямовано; ролі та норми не мають чітких контурів; до такої групи легко приєднатися, а члени цієї групи можуть бути членами багатьох інших груп; група спирається на власні та зовнішні відносно неї ресурси – це:

- а) внутрішня гармонія;
- б) реальна група;
- в) тривала група;
- г) ідеальна група.

10. Мала неформальна група може утворитися з:

- а) 2-5 чоловік;
- б) 3-7 чоловік;
- в) 3-9 чоловік;
- г) 5-12 чоловік.

11. Найважливішою ознакою неформальної групи є:

Магістратура

- а) наявність загальної мети, яка завжди усвідомлюється членами групи;
- б) наявність загальної мети, яка не завжди усвідомлюється членами групи;
- в) наявність загальної мети, яка іноді усвідомлюється членами групи;
- г) наявність загальної мети, яка ніколи не усвідомлюється членами групи.

12. Володіє особистими якостями, що має значення тільки в якійсь цілком конкретній ситуації:

- а) ватажок;
- б) лідер;
- в) ситуативний лідер;
- г) командир.

13. В чому залежить успіх неформальних відносин з підлеглим?:

- а) дотримання цілого ряду принципів;
- б) правила ділового спілкування;
- в) поваги чужої гідності;
- г) всі відповіді вірні.

14. Керівник зобов'язаний бачити в кожному підлеглому:

- а) посаду;
- б) особистість;
- в) робочу силу;
- г) конкурента.

15. Якщо підлеглий помилився і провинився, він, як правило:

- а) неадекватно себе веде;
- б) не сприймає своєї провини;
- в) має завищену самооцінку;
- г) розуміє свою провину і адекватно сприймає покарання.

Магістратура

16. Переважна більшість державних службовців поважають тільки тих керівників, які:

- а) хвалять всіх, а сварять лише віч-на-віч;
- б) ніколи не скаржаться на своїх співробітників і, якщо треба, беруть їх провину на себе;
- в) своєчасно і відкрито визнають свої помилки;
- г) всі відповіді вірні.

17. Незважаючи на особисті симпатії і антипатії, керівник зобов'язаний пред'являти до всіх підлеглим однакові вимоги:

- а) до всіх відноситься зверхньо;
- б) до всіх відноситься з повагою, і нікого не виділяти;
- в) всім працівникам читати нотації;
- г) немає жодної вірної відповіді.

18. Типова помилка стати кращими серед «своїм» належить:

- а) молодим керівникам;
- б) підлеглим;
- в) працедавцям;
- г) всі відповіді вірні.

19. Керівник не має морального права:

- а) приховувати від своїх співробітників важливу для них інформацію;
- б) постійно докучати підлеглим великою кількістю питань загального характеру;
- в) не довіряє своїм співробітникам, зловживає дріб'язковим контролем;
- г) бути "зацикленим" на одній темі в спілкуванні з персоналом.

20. До типових помилок міжособистісних відносин з підлеглими належать:

- а) керівник не дає конкретних завдань, але постійно докучає підлеглим великою кількістю питань загального характеру;

Магістратура

- б) “зациклений” на одній темі в спілкуванні з персоналом, наприклад, трудовій дисципліні;
- в) щодня формулює нові ідеї для виконання завдання; постійно проповідує свої задуми;
- г) всі відповіді вірні.

21. Основний елемент соціальної структури суспільства – є:

- а) соціальна група;
- б) соціальна система;
- в) соціальний інститут;
- г) соціальні спільноти.

22. Вчений, який перший визначив групу як певну кількість людей, об’єднаних спільним інтересом або спільною справою:

- а) Ф. Ніцше;
- б) З. Фрейд;
- в) Т. Гоббс;
- г) А. Макаренко.

23. За Г.С. Антипіною соціальна група – це:

- а) об’єднання людей за умови їх спільної участі в діяльності;
- б) множина соціальних інститутів;
- в) об’єднання людей, що реально існують і являють відносну цілісність;
- г) сукупність людей, що мають загальну соціальну ознаку й виконують суспільно необхідну функцію в загальній структурі суспільного поділу праці й діяльності.

24. Вчений, який окреслює соціальну групу як певну кількість осіб (не менше трьох), які пов’язані системою відносин, що регулюються соціальними інститутами, мають спільні цінності та певний принцип, що забезпечує їх відмежування від інших груп:

- а) Я. Щепанський;

- б) Т. Гоббс;
- в) Г. Антипіна;
- г) Л. Іващенко.

25. Поняття, що виступає як родове щодо понять «соціальний клас», «прошарок», «нація», «колектив» «верства»:

- а) соціальне виховання;
- б) соціальна позиція;
- в) соціальна спільнота;
- г) соціальна група.

26. До соціальних груп Ян Щепанський не відносить:

- а) об'єднання, які не мають внутрішньої організації;
- б) ідентичні об'єднання;
- в) об'єднання, які мають внутрішню організацію;
- г) об'єднання, які мають ритуали.

27. Соціальними групами Ян Щепанський не вважає:

- а) соціальні кола та ідентичні об'єднання;
- б) пари (діади) та соціальні кола;
- в) ідентичні об'єднання та пари (діади);
- г) ідентичні об'єднання та ідентичні групи.

28. Ян Щепанський зазначає, що для виникнення соціальної групи необхідно:

- а) не більше 6 осіб;
- б) не менше 12 осіб;
- в) не більше трьох осіб;
- г) не менше трьох осіб.

29. Вчений, який розмежовує поняття соціальна група та соціальний інститут і колектив:

- а) Ільїн;
- б) Щепанський;

- в) Макаренко;
- г) Аристотель.

30. Соціальну групу Ільїн розглядає як:

- а) об'єднання людей за умови їх спільної участі в діяльності;
- б) ідентичні об'єднання;
- в) однорідних статусних позицій, які й об'єднує, насамперед, їх однорідність у соціальному полі;
- г) сукупність людей, що мають загальну соціальну ознаку й виконують суспільно необхідну функцію в загальній структурі суспільного поділу праці й діяльності.

31. Поняття соціальна група виступає як родові поняття щодо:

- а) нація;
- б) група;
- в) особа;
- г) ідеологія.

32. До принципів відособлення, що дозволяють вирізнити одну групу від іншої, Ян Щепанський відносить:

- а) ідеологію, ціль, проживання на певній території;
- б) ідеологію, соціальний статус, проживання на певній території;
- в) соціальний статус, проживання на певній території, мову;
- г) соціальний статус, проживання на певній території, матеріальне становище.

33. Інститут, на відміну від групи представляє:

- а) соціальну структуру соціальної групи;
- б) має внутрішню організацію;
- в) ієрархію, яка для групи властива дещо слабко;
- г) підтримує і забезпечує відтворення інститутів.

34. Для групи характерна тенденція до:

Магістратура

- а) спільної цілі на основі спільної діяльності;
- б) інституціалізації, що проявляється в наявності силового поля в групі;
- в) соціальних інститутів, що їх підтримують;
- г) характеру взаємозв'язку елементів.

35. Дж. Сартр розглядав групу як:

- а) соціальна організація, в якій члени групи реалізують спільні цілі на основі спільної діяльності;
- б) група людей, яка має спільне походження;
- в) конкретно-історична соціальна група;
- г) соціальний інститут.

36. Результат соціального конструювання, яке розгортається як на мікро так і макрорівнях – це:

- а) соціальна група;
- б) соціальний феномен;
- в) соціологічна теорія груп;
- г) межі соціальних груп та їх силовий простір.

37. На макрорівні як суб'єкт процесу виступають:

- а) індивіди;
- б) соціальні інститути;
- в) сусіди;
- г) колеги.

38. Принцип відособлення — це:

- а) соціальні інститути;
- б) основа ідентичності групи;
- в) основний елемент структури суспільства;
- г) соціальний феномен.

39. Сукупності осіб, що постійно контактують, але не мають чіткого принципу відособлення та внутрішньої організації – це:

- а) соціальні інститути;
- б) соціальні групи;
- в) соціальні елементи;
- г) соціальні кола.

40. Реально існуюча сукупність осіб, що випадково об'єднані спільними умовами існування, але не мають стійкої, усвідомленої спільної мети взаємодії – це:

- а) квазігрупа;
- б) соціальна група;
- в) діада;
- г) інститут.

41. Сукупності, які виокремлюються за кількома ознаками, що має значення для цілей конкретного дослідження це:

- а) номінальні групи;
- б) реальні групи;
- в) фіктивні;
- г) замкнуті.

42. Групи, які вирізняються за сукупністю ознак, що відображають характер реальних відносин у суспільстві це:

- а) номінальні групи;
- б) реальні групи;
- в) фіктивні;
- г) замкнуті.

43. Сукупність нереальних, неіснуючих одиниць це:

- а) номінальні групи;
- б) реальні групи;
- в) фіктивні;
- г) замкнуті.

44. Класифікація соціальних груп за Яном Щепанським:

Магістратура

- а) відкриті, закриті та проміжні;
- б) відкриті та закриті;
- в) первинні та вторинні;
- г) замкнуті, обмежені та відкриті.

45. За Ч. Кулі первинна група це - :

- а) кооперація, асоціація індивідів, що безпосередньо взаємодіють один з одним ;
- б) сукупність, яка виокремлюється за кількома ознаками, що має значення для цілей конкретного дослідження;
- в) група, яка вирізняється за сукупністю ознак, що відображають характер реальних відносин у суспільстві;
- г) сукупність нереальних, неіснуючих одиниць.

46. За П. Бло, група це -:

- а) об'єднання людей, що мають загальну значиму соціальну ознаку, засновану на їх участі в деякій діяльності, зв'язаною системою стосунків, які регулюються формальними або неформальними соціальними інститутами;
- б) сукупність, декілька, певним чином характеристик, який відрізняє цю групу від інших сортів або груп того ж роду або вигляду .;
- в) цілісність, що характеризується спільністю умов існування, подібними формами діяльності в різних сферах життя, єдністю норм, цінностей, рис, способу життя;
- г) сукупність, члени якої більше взаємодіють один з одним, аніж із представниками зовнішніх щодо них груп.

47. Які основні характеристики виділяє Ян Щепанський для формальної групи?

- а) міра загрози, міра іннервації членів спільноти, етика боротьби;
- б) фізичний зразок, моральний зразок, функції;

Магістратура

в) самовідтворення, відмінна від інших груп система соціальних зв'язків;

г) загальні цінності, подібна мотивація, потреби й інтереси.

48. Складовими елементами соціальної групи є - :

а) загальні цінності, подібна мотивація, потреби й інтереси;

б) завдання, засоби, фактори групи;

в) фізичний зразок, моральний зразок, функції;

г) загальні цінності, подібна мотивація, потреби й інтереси.

49. Роберт Мертон розглядає показник міри членства групи та виокремлює:

а) реального та номінального;

б) дійсного, номінального та периферійного члена групи;

в) периферійного та замкнутого;

г) замкнутого, дійсного та номінального.

50. Периферійний член групи – це:

а) особа, яка визначається іншими як член цієї групи та залучена до системи взаємодії, а насправді індивід перестав взаємодіяти з іншими членами групи;

б) він сам та інші ідентифікують його як члена, він тісно взаємодіє з іншими членами групи;

в) індивід, який скоротив взаємодію у групі до мінімуму і лише незначна частка його поведінки контролюється групою;

г) особа, яка розвиває особливі взаємовідносини в групі.

51. Група, в якій соціальні відносини виступають у формі безпосередніх особистісних контактів:

а) номінальна група;

б) мала група;

в) велика група;

г) референтна група.

Магістратура

52. До статусних соціальних груп належать:

- а) класи, прошарки, касти;
- б) класи, групи, касти;
- в) класи, прошарки, суспільство;
- г) класи, угруповання, касти.

53. Механізм, який пов'язує елементи у складних соціальних структурах:

- а) неформальні відносини;
- б) звичаї і традиції;
- в) норми та цінності;
- г) формальні відносини.

54. Інгрупа – це:

- а) група, в якій соціальні відносини виступають у формі безпосередніх особистісних контактів;
- б) група, в якій застосовують чіткі критерії прийняття нових членів;
- в) група, до якої індивід не належить;
- г) група, до якої індивід належить та з якої ідентифікує себе.

55. Неформальна група виникає:

- а) на основі міжособистісних відносин і характеризується неформальним контролем поведінки членів групи;
- б) на основі раціонально організованих групових норм;
- в) на основі чітких критеріїв прийому у групу;
- г) на основі механізму, який пов'язує елементи у складних соціальних структурах.

56. Група, групова структура та діяльність якої раціонально організовані та стандартизовані з чітко приписаними груповими нормами та правилами, цілями та рольовими функціями:

- а) формальна соціальна група;
- б) неформальна соціальна група;

- в) номінальна група;
- г) велика соціальна група.

57. Референтна соціальна група – це:

- а) група, до якої індивід не належить;
- б) реальна чи уявна група, на яку індивід орієнтує свою поведінку, яка постає своєрідною ціннісно-нормативною системою;
- в) група, яка вирізняється за сукупністю ознак, що відображають характер реальних відносин у суспільстві;
- г) група, в якій соціальні відносини виступають у формі безпосередніх особистісних контактів.

58. Група, яка мотивує індивіда бути прийнятим до її складу та досягти ставлення до себе як до члена групи:

- а) позитивна референтна група;
- б) негативна референтна група;
- в) номінальна група;
- г) аутгрупа.

59. Негативна референтна група – це:

- а) група, до якої індивід не належить, для якої він обирає значення «не ми», «інші»;
- б) група, яка мотивує індивіда виступати проти неї, або в якій не бажає ставлення до себе як до члена групи;
- в) група, яка застосовує чіткі критерії прийняття нових членів;
- г) група, яка не висуває до бажаючих жодних особливих вимог.

60. До референтних груп не належить:

- а) аутгрупа;
- б) інформаційна група;
- в) ціннісна група;
- г) утилітарна група.

**МІНІ – ТРЕНІНГИ З НАВЧАЛЬНОЇ КОМПОНЕНТИ
«СОЦІАЛЬНА РОБОТА З РІЗНИМИ ГРУПАМИ
КЛІЄНТІВ»**

Міні тренінги:

1. Здобувачі розподіляються на групи і отримують карточку з однією з груп клієнтів соціальної роботи. А саме:

- особи похилого віку;
- діти, які залишилися без батьківського піклування;
- діти з обмеженими функціональними можливостями;
- особи із залежністю від психоактивних речовин;
- особи, які зазнали насильства в сім'ї
- бездомні люди;
- соціальні сироти.

Завдання: проаналізувати нормативно-правові акти, що забезпечують соціальний захист обраної категорії клієнтів соціальної роботи.

Рекомендований метод - «мозковий штурм». Час виконання роботи регламентовано.

Результати своєї спільної роботи здобувачі схематично зображають на аркуші паперу (А1).

Після групової роботи кожна група обирає студента, який представляє усім учасникам результати роботи своєї групи.

Представники інших груп задають визначену кількість питань, спрямованих на уточнення і конкретизацію представлених проєктів.

Викладач здійснює позитивний зворотний зв'язок. В разі потреби з метою корекції дій студентів надає зауваження, уточнення, рекомендації.

Магістратура

2. Здобувачі розподіляються на групи і отримують карточку з однією з груп клієнтів соціальної роботи. А саме:

- особи похилого віку;
- діти, які залишилися без батьківського піклування;
- діти з обмеженими функціональними можливостями;
- особи із залежністю від психоактивних речовин;
- особи, які зазнали насильства в сім'ї
- бездомні люди;
- соціальні сироти.

Завдання: наведіть приклад конфліктної ситуації, яка може виникнути при роботі з даною групою клієнтів. Розробіть шляхи її розв'язання.

Рекомендований метод - «мозковий штурм». Час виконання роботи регламентовано.

Результати своєї спільної роботи здобувачі схематично зображають на аркуші паперу (А1).

Після групової роботи кожна група обирає студента, який представляє усім учасникам результати роботи своєї групи.

Представники інших груп задають визначену кількість питань, спрямованих на уточнення і конкретизацію представлених проектів.

Викладач здійснює позитивний зворотний зв'язок. В разі потреби з метою корекції дій студентів надає зауваження, уточнення, рекомендації.

3. Здобувачі розподіляються на групи і отримують карточку з однією з груп клієнтів соціальної роботи. А саме:

- особи похилого віку;
- діти, які залишилися без батьківського піклування;

Магістратура

- діти з обмеженими функціональними можливостями;
- особи із залежністю від психоактивних речовин;
- особи, які зазнали насильства в сім'ї
- бездомні люди;
- соціальні сироти.

Завдання: розробіть правила (7-8 правил) поведінки соціального працівника, що організовує роботу з обраною групою клієнтів.

Рекомендований метод - «мозковий штурм». Час виконання роботи регламентовано.

Результати своєї спільної роботи здобувачі схематично зображають на аркуші паперу (A1).

Після групової роботи кожна група обирає студента, який представляє усім учасникам результати роботи своєї групи.

Представники інших груп задають визначену кількість питань, спрямованих на уточнення і конкретизацію представлених проєктів.

Викладач здійснює позитивний зворотний зв'язок. В разі потреби з метою корекції дій студентів надає зауваження, уточнення, рекомендації.

4. Здобувачі розподіляються на групи і отримують карточку з однією з груп клієнтів соціальної роботи. А саме:

- особи похилого віку;
- діти, які залишилися без батьківського піклування;
- діти з обмеженими функціональними можливостями;
- особи із залежністю від психоактивних речовин;
- особи, які зазнали насильства в сім'ї
- бездомні люди;

Магістратура

- соціальні сироти.

Завдання: складіть перелік можливих проблем (7-8 проблем), що можуть виникнути в процесі організації роботи з даною групою клієнтів. Розробіть шляхи їх уникнення, подолання, вирішення. Обраний шлях обґрунтуйте.

Рекомендований метод - «мозковий штурм». Час виконання роботи регламентовано.

Результати своєї спільної роботи здобувачі схематично зображають на аркуші паперу (A1).

Після групової роботи кожна група обирає студента, який представляє усім учасникам результати роботи своєї групи.

Представники інших груп задають визначену кількість питань, спрямованих на уточнення і конкретизацію представлених проектів.

Викладач здійснює позитивний зворотний зв'язок. В разі потреби з метою корекції дій студентів надає зауваження, уточнення, рекомендації.

5. Здобувачі розподіляються на групи і отримують карточку з однією з груп клієнтів соціальної роботи. А саме:

- особи похилого віку;
- діти, які залишилися без батьківського піклування;
- діти з обмеженими функціональними можливостями;
- особи із залежністю від психоактивних речовин;
- особи, які зазнали насильства в сім'ї
- бездомні люди;
- соціальні сироти.

Завдання: опишіть основні етапи організації конкретної колективної творчої справи (за вибором здобувачів), яку доцільно організувати з обраною групою клієнтів.

Магістратура

Рекомендований метод - «мозковий штурм». Час виконання роботи регламентовано.

Результати своєї спільної роботи здобувачі схематично зображають на аркуші паперу (A1).

Після групової роботи кожна група обирає студента, який представляє усім учасникам результати роботи своєї групи.

Представники інших груп задають визначену кількість питань, спрямованих на уточнення і конкретизацію представлених проєктів.

Викладач здійснює позитивний зворотний зв'язок. В разі потреби з метою корекції дій студентів надає зауваження, уточнення, рекомендації.

6. Здобувачі розподіляються на групи і отримують карточку з однією з груп клієнтів соціальної роботи. А саме:

- особи похилого віку;
- діти, які залишилися без батьківського піклування;
- діти з обмеженими функціональними можливостями;
- особи із залежністю від психоактивних речовин;
- особи, які зазнали насильства в сім'ї
- бездомні люди;
- соціальні сироти.

Завдання: складіть перелік якостей особистості соціального працівника, необхідних для здійснення організаторської діяльності з даною групою клієнтів.

Рекомендований метод - «мозковий штурм». Час виконання роботи регламентовано.

Результати своєї спільної роботи здобувачі схематично зображають на аркуші паперу (A1).

Магістратура

Після групової роботи кожна група обирає студента, який представляє усім учасникам результати роботи своєї групи.

Представники інших груп задають визначену кількість питань, спрямованих на уточнення і конкретизацію представлених проектів.

Викладач здійснює позитивний зворотний зв'язок. В разі потреби з метою корекції дій студентів надає зауваження, уточнення, рекомендації.

7. Здобувачі розподіляються на групи і отримують карточку з однією з груп клієнтів соціальної роботи. А саме:

- особи похилого віку;
- діти, які залишилися без батьківського піклування;
- діти з обмеженими функціональними можливостями;
- особи із залежністю від психоактивних речовин;
- особи, які зазнали насильства в сім'ї
- бездомні люди;
- соціальні сироти.

Завдання: складіть анкети (10-11 питань) на визначення основних потреб даної групи клієнтів.

Рекомендований метод - «мозковий штурм». Час виконання роботи регламентовано.

Результати своєї спільної роботи здобувачі схематично зображають на аркуші паперу (А1).

Після групової роботи кожна група обирає студента, який представляє усім учасникам результати роботи своєї групи.

Представники інших груп задають визначену кількість питань, спрямованих на уточнення і конкретизацію представлених проектів.

Магістратура

Викладач здійснює позитивний зворотний зв'язок. В разі потреби з метою корекції дій студентів надає зауваження, уточнення, рекомендації.

8. Здобувачі розподіляються на групи і отримують карточку з однією з груп клієнтів соціальної роботи. А саме:

- особи похилого віку;
- діти, які залишилися без батьківського піклування;
- діти з обмеженими функціональними можливостями;
- особи із залежністю від психоактивних речовин;
- особи, які зазнали насильства в сім'ї
- бездомні люди;
- соціальні сироти.

Завдання: наведіть приклади діяльності СССДМ з даною групою клієнтів.

Рекомендований метод - «мозковий штурм». Час виконання роботи регламентовано.

Результати своєї спільної роботи здобувачі схематично зображають на аркуші паперу (А1).

Після групової роботи кожна група обирає студента, який представляє усім учасникам результати роботи своєї групи.

Представники інших груп задають визначену кількість питань, спрямованих на уточнення і конкретизацію представлених проектів.

Викладач здійснює позитивний зворотний зв'язок. В разі потреби з метою корекції дій студентів надає зауваження, уточнення, рекомендації.

9. Здобувачі розподіляються на групи і отримують карточку з однією з груп клієнтів соціальної роботи. А саме:

Магістратура

- особи похилого віку;
- діти, які залишилися без батьківського піклування;
- діти з обмеженими функціональними можливостями;
- особи із залежністю від психоактивних речовин;
- особи, які зазнали насильства в сім'ї
- бездомні люди;
- соціальні сироти.

Завдання: викладіть основні тези виступу перед даною групою клієнтів з метою активізації їх діяльності, спрямованої на самостійне вирішення проблем.

Рекомендований метод - «мозковий штурм». Час виконання роботи регламентовано.

Результати своєї спільної роботи здобувачі схематично зображають на аркуші паперу (А1).

Після групової роботи кожна група обирає студента, який представляє усім учасникам результати роботи своєї групи.

Представники інших груп задають визначену кількість питань, спрямованих на уточнення і конкретизацію представлених проектів.

Викладач здійснює позитивний зворотний зв'язок. В разі потреби з метою корекції дій студентів надає зауваження, уточнення, рекомендації.

10. Здобувачі розподіляються на групи і отримують карточку з однією з груп клієнтів соціальної роботи. А саме:

- особи похилого віку;
- діти, які залишилися без батьківського піклування;
- діти з обмеженими функціональними можливостями;
- особи із залежністю від психоактивних речовин;

Магістратура

- особи, які зазнали насильства в сім'ї
- бездомні люди;
- соціальні сироти.

Завдання: викладіть основні тези виступу перед даною групою клієнтів з метою залучення їх до групової діяльності, спрямованої на взаємодопомогу.

Рекомендований метод - «мозковий штурм». Час виконання роботи регламентовано.

Результати своєї спільної роботи здобувачі схематично зображають на аркуші паперу (А1).

Після групової роботи кожна група обирає студента, який представляє усім учасникам результати роботи своєї групи.

Представники інших груп задають визначену кількість питань, спрямованих на уточнення і конкретизацію представлених проєктів.

Викладач здійснює позитивний зворотний зв'язок. В разі потреби з метою корекції дій студентів надає зауваження, уточнення, рекомендації.

11. Здобувачі розподіляються на групи і отримують карточку з однією з груп клієнтів соціальної роботи. А саме:

- особи похилого віку;
- діти, які залишилися без батьківського піклування;
- діти з обмеженими функціональними можливостями;
- особи із залежністю від психоактивних речовин;
- особи, які зазнали насильства в сім'ї
- бездомні люди;
- соціальні сироти.

Магістратура

Завдання: Підготувати теоретичне повідомлення про специфіку застосування методів групової роботи з обраною групою клієнтів.

Рекомендований метод - «мозковий штурм». Час виконання роботи регламентовано.

Результати своєї спільної роботи здобувачі схематично зображають на аркуші паперу (A1).

Після групової роботи кожна група обирає студента, який представляє усім учасникам результати роботи своєї групи.

Представники інших груп задають визначену кількість питань, спрямованих на уточнення і конкретизацію представлених проектів.

Викладач здійснює позитивний зворотний зв'язок. В разі потреби з метою корекції дій студентів надає зауваження, уточнення, рекомендації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Вступ до спеціальності “Соціальна робота” : конспект лекцій / укладач: В. П. Павленко. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 84 с.
2. Міщик Л. І. Теорія та практика професійної підготовки соціального педагога : [монографія] / Л.І.Міщик. – Глухів : РВВ ГНПУ ім. О.М.Довженка. – 2011.
3. Понятійно-термінологічний білінгвальний словник: соціальна сфера (Terminology Bilingual Dictionary) / автори-укладачі: І. В. Літяга, С. М. Ситняківська; за заг. ред. проф. Н. А. Сейко. – Вид. 3-ге, перероб. і доп. - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – 224 с.
4. Соціальна робота [Текст] : підручник : для студ. вищ. навч. закл. / В. А. Поліщук, О. П. Бартош-Пічкач, Н. М. Горішна та ін. ; за ред. Н.Г. Ничкало. – Тернопіль : Збруч, 2010. – 330 с.
5. Ситняківська С. М., Сейко Н. А. Актуальні проблеми соціальної педагогіки (Topical Issues of Social Pedagogics) : навчально-методичний посібник. – Вид. 2-ге, перероб. і доп.[під грифом МОН України] / С. М. Ситняківська, Н. А. Сейко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 167 с.
6. Тюття Л.Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика. - К.: Знання, 2012. - 574 с.
7. Lisa E. Cox, Carolyn J. Tice, et al., (2018). Introduction to Social Work: An Advocacy-Based Profession (Social Work in the New Century) 2nd Edition. Publisher : SAGE Publications, Inc.
8. Richard J. Estes, (2015). International Social Work Education (textbook). University of Pennsylvania, School of

Магістратура

Social Policy and Practice. Philadelphia.

Додаткова:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 134 с.
2. Безпальча Р. Шляхи мирного розв'язання конфліктів у школі. - Тернопіль, 2001.
3. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. - К.: Знання, 2008. - 343с.
4. Вайнола Р. Х. Методика викладання дисциплін соціально-педагогічного циклу : навчальний посібник / Р. Х. Вайнола. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 140 с.
5. Введення в соціальну роботу: Навч.посіб. / Т. В. Семигіна, І. М. Грига та ін. - К.: Фенікс, 2001.
6. Вступ до соціальної роботи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. — К.: [Академвидав](#), 2005. — с. 300.
7. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навч. посіб. - К.:Видав. Дім “Слово”, 2008. - 240с.
8. Соціальна робота: В 3 ч.— К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2004.— Ч. 1: Основи соціальної роботи / Н. Б. Бондаренко, І. М. Грига, Н. В. Кабаченко та ін.; За ред. Т. Семигіної та І. Григи.— 2004.
9. Соціальна робота в Україні: перші кроки / За ред. В. І. Полтавця. — К.: КМ Академія, 2000.

Інтернет-ресурси:

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe/
2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.

Магістратура

3. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.dnpb.gov.ua.
4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

СИТНЯКІВСЬКА СВІТЛАНА Михайлівна
ІЛІНА ОЛЬГА Володимирівна

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для самостійної роботи здобувачів денної та заочної форм
навчання
спеціальності: 231 Соціальна робота
з освітньої компоненти
«Соціальна робота з різними групами клієнтів»